

Ковальчук О.А., Наумчук С.В.

студенти,

Науковий керівник: Січко І.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,

*Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського*

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ У НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ У КУРСІ «Я У СВІТІ»

Наш час диктує нові підходи до освіти та виховання школярів. У сучасному глобалізованому світі школа зосереджується насамперед на інтелектуальному розвитку учнів з практичним застосуванням набутих знань. Однак унаслідок нинішньої глобалізації українського суспільства проявляється тенденція нехтування етнокультурними надбаннями. Це призводить до того, що виростає ціле покоління молодих людей, які позбавлені національної гідності. Без національно-культурних традицій неможливо сформувати підростаюче покоління, яке покликане не лише правильно сприймати соціально-економічні перетворення в країні, а й стати соціально-активною силою. Тому важливим є визначення педагогічного потенціалу використання народних традицій у початковій школі з метою виховання в учнів національно-патріотичних почуттів.

Психолого-педагогічні засади патріотичного виховання визначено видатними педагогами та психологами, серед яких Б. Ананьєв, І. Бех, П. Блонський, О. Болдирєв, Л. Виготський, Г. Волков, Г. Костюк, О. Петровський, С. Максименко, Б. Теплов. У національно-культурних традиціях вбачали загальнолюдські цінності, розглядаючи національні здобутки українського народу як складову золотого фонду вселюдської культури Б. Грінченко, М. Костомаров, П. Куліш, І. Нечуй-Левицький, І. Франко, Т. Шевченко. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки окремі аспекти виховання учнів загальноосвітніх шкіл на національних культурних традиціях українського народу розглядалися у дослідженнях А. Бойко, Р. Дзвінки, О. Дубасенюк, П. Ігнатенко, В. Кузя, Ю. Руденко, М. Стельмаховича, В. Струманського, В. Поплужного, Г. Шевченко.

Мета статті полягає у розкритті важливості використання народних традицій у національно-патріотичному вихованні учнів.

Поняття «традиції» походить від латинського *traditio*, що в перекладі означає – передача. Кожне покоління входить у життя через освіту, виховання, соціалізацію, самопізнання і самотворення індивідууму як особистості. Передусім, саме шляхом передачі соціального досвіду від старших до прийдешніх поколінь традиції забезпечують засвоєння найвищих національних, культурних і матеріальних, нагромаджених віками цінностей, норм, правил, ідеалів, відображають наступність соціального досвіду. Традиції, спрямовані на розширення знань про свій народ, уможливають реальний особистий вибір у житті, праці, моралі, у сучасному естетично-творчому, побутовому відродженні національного менталітету. Традиції поєднують способом передачі найцінніші моральні й матеріальні здобутки українського народу минулих епох і теперішнього часу [4].

Сьогодні перед школою як соціальним інститутом стоїть складне і відповідальне завдання – сформувати в учнів комплекс громадянських якостей, глибоке розуміння ними належності до українського народу, до своєї Батьківщини, внутрішню потребу й готовність відстоювати та захищати її інтереси, реалізовувати свій особистісний потенціал на благо зміцнення української держави.

Учитель мусить знати, що педагогічний вплив національно-культурних традицій на формування особистості дитини неоціненний. Українські народні традиції та обряди мають такі педагогічні характеристики та властивості:

- за допомогою прислів'їв та приказок здійснюється патріотичне виховання, вони відбивають такі моральні норми, як честь, гідність, обов'язок, щирість, добро;

- на основі народних казок виховуються ввічливість, працелюбність, любов до рідної землі, розуміння понять «добро» і «зло»;

- застосування українських народних пісень у навчально-виховній роботі призводить до виховання у дитини любові до рідної землі, батьків і праці, поваги до старших, інтересу до культурної спадщини українського народу;

- за допомогою українського народного мистецтва – ткацтва, вишивання, писанкарства виховується зосередженість, уважність, повага і любов до традицій свого народу;

- українська національна символіка прищеплює приналежність до незалежної держави, виховує гордість за свою Батьківщину [1, с. 140].

На основі культурно-історичного досвіду нашого народу, його багатовікової мудрості та духовності початкова школа виховує майбутніх громадян України. Національні та загальнолюдські цінності реалізуються такими основними шляхами і засобами, як рідна мова, родовід, рідна історія, краєзнавство, природа рідного краю, національна міфологія, фольклор, народний календар, національна символіка, народні прикмети, вірування, релігійно виховні традиції, родинно-побутова культура, національні традиції, звичаї і обряди, національна творчість. Багато з вищезазначених аспектів поєднує в собі народне мистецтво, що визначає його величезний виховний вплив на молодших школярів, на формування їх національного світогляду [2, с. 81].

Важливим засобом громадянського виховання є вивчення символіки нашого народу. Знайомство з народними та державними символами відбувається в першому класі, яке постійно поглиблюється в ході проведення виховних годин та ранків («Національні символи України», «Що для мене Україна?», «Наші обереги», «Український рушник у народознавчих звичаях і традиціях», «Червона калина», «Свято врожаю») [1].

Найповніше етнокультурна спадщина українців представлена в освітній галузі «Суспільствознавство», яка у початковій школі реалізується через викладання навчального предмету «Я у Світі». Його головна мета – це соціалізація особистості молодшого школяра, його патріотичне і громадянське виховання. Зваживши незначний соціальний досвід молодших школярів, етнографічний матеріал підручників з цієї дисципліни обмежується рамками найближчого оточення – дім, родина, школа, місто чи село, рідний край. Використання етнографічного матеріалу відбувається протягом вивчення всього курсу. Найбільший аспект на національно-патріотичному вихованні висвітлюється в змістових лініях програми, таких як: «Я – українець», «Я – європеєць».

У процесі реалізації національно-патріотичного виховання засобами народних традицій формується система основних компонентів духовного світу особистості:

- національна психологія, яка обумовлена матеріальними чинниками, культурно-історичними обставинами, природними особливостями українців тощо;
- національний характер і темперамент;
- любов до рідної мови;
- національний спосіб мислення, який спрямований на оволодіння результатами розумової діяльності попередніх поколінь;
- народна мораль, етика (людяність, доброта, милосердя, співпереживання) як найвищі духовні надбання рідного й інших народів;
- народна естетика (естетичні погляди, смаки, гідна поведінка, доброзичливе ставлення до людей);
- національний світогляд (система поглядів, переконань, ідеалів особистості, ціннісних орієнтацій [3, с. 38].

Прилучення учнів до національно-культурних надбань рідного народу має пронизувати зміст, форми, методи, всю організацію діяльності загальноосвітнього навчально-виховного закладу. Школа покликана спиратися на народні традиції, звичаї, обряди, вироблені віками норми поведінки, психологічні та моральні якості українця, спонукати школярів до свідомого регулювання своєї поведінки, що відповідає б народному духу, і українській ментальності [4].

Таким чином, національно-патріотичне виховання – це передусім виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу, в основі якого – його традиції, звичаї, обряди, ритуали, свята. Педагогічне значення народних традицій полягає в тому, що вони є результатом виховних зусиль протягом багатьох поколінь і виступають завжди важливим засобом виховання. Через систему традицій та звичаїв український народ витворює себе, свою духовну, народну культуру, свій характер, національну психологію своїх дітей. Чим глибші і змістовніші будуть знання учнів про рідний край, про свою Вітчизну, про її видатних людей, тим більше буде можливостей у формуванні благородного розумового почуття: прагнення краще пізнати свій край, глибока шана і повага до традицій земляків, а головне, – вони допоможуть іншим на своїх прикладах зрозуміти суть і всю повноту патріотизму і почуття відповідальності перед своїм народом, перед Батьківщиною.

Список використаних джерел:

1. Грицик Л. Виховання дітей на традиціях рідного народу / Л. Грицик // Молодь і ринок. – 2011. – № 12. – С. 137-140.
2. Іонова О. М. Формування національного світогляду молодших школярів в сучасній педагогічній науці // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2013. – Вип. 2. – С. 76–82.
3. Онопрієнко О. Система патріотичного виховання на засадах української етнопедагогіки / О. Онопрієнко, О. Онопрієнко // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2012. – № 3. – С. 38–42.
4. Хоменко Л. Виховують народні традиції / Л. Хоменко // Рідна школа. – 1999. – № 10. – С. 12–15.